

СТАНОВИЩЕ

от проф. дпн Румен Иванов Стаматов –
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научната степен
„доктор”

в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки;
професионално направление 3.2. Психология

докторска програма: Педагогическа и възрастова психология

автор: **Жанета Василева Ямалиева**

тема: „ ПРОБЛЕМЪТ ЗА МОРАЛНОТО ЛИЦЕМЕРИЕ В ПРЕХОДА КЪМ ЗРЕЛОСТТА”

1.Общо описание на представените материали

По избор от научното жури съм определен за негов член по процедурата за защита на дисертационен труд на тема „ **ПРОБЛЕМЪТ ЗА МОРАЛНОТО ЛИЦЕМЕРИЕ В ПРЕХОДА КЪМ ЗРЕЛОСТТА**” за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма: Педагогическа и възрастова психология. Автор на дисертационния труд е Жанета Василева Ямалиева – докторант към катедра „Психология” към Педагогически факултет на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“. Представеният от Жанета Василева Ямалиева комплект материали е на хартиен носител и е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложението му и Правилника за развитие на академичния състав на ПУ. Той включва всички необходими документи. Докторантката е приложила и съответните публикации.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи.

Представеното дисертационно изследване очертава поле, което задава възможности за разширяване на разбиранията върху моралното поведение, моралната мотивация и идентичността. Така се очертава една цяла поредица от проблеми, осмислянето на които открива сложните взаимоотношения между моралното мислене, тематизирано чрез принципа на справедливостта, моралната идентичност, тематизирана чрез консистентността и интегритета и поведението в значими за аза ситуации. Насочването към моралното

лицемерие открива възможности за осмисляне на моралното развитие и на стратегиите, които биха подпомогнали укрепването на моралната идентичност на аза.

3. Познаване на проблема

Докторантката се опитва обосновано да постигне целта на дисертационното изследване, както и преследваните задачи със съответните методи на теоретичното и емпиричното изследване. Теоретичният анализ е насочен към осмисляне на основния конструкт на изследването – моралното лицемерие. Предложеният анализ на моралното лицемерие е в контекста на идеите на Д. Батсън и обхваща, персоналните, поведенчески и когнитивните равнища. Това създава едно цялостно разбиране на изследвания конструкт, което е допълнено с проследяване на връзките между моралното лицемерие, поведение и мотивация. Анализите на тези конструкти са задълбочени и са поставени в полето на изясняването на противоречията в проявите на моралното поведение. Това придава кохерентност на цялостния анализ, очертава рамката на емпиричното изследване и открива възможност за конструиране на емпиричния модел на изследването на моралното лицемерие и на отношението на аза към неговите прояви. Считаю, опита за експерименталното изследване на моралното лицемерие в реална за участниците ситуация – реални и значими дилеми, за особено евристичен, понеже открива възможности за проследяване и анализиране на реалното поведение в реалните взаимоотношения с другите.

Считаю за особено интересни откритите връзки между интерперсоналните отношения и влиянията върху позоваванията върху принципа на справедливостта при обясненията на мотивите свързани с изборите на самите поведения и на опитите да се съхрани вътрешната консистентност на аза.

4. Методика на изследването

Методиката отразява основния замисъл на изследването и на концептуалното му осмисляне. Изследването е осъществено чрез експеримент, който е построен върху основата на изследователската парадигма на Д.Батсън при анализа на моралното лицемерие. Това, което отличава предложената изследователска парадигма от парадигмата на Батсън, е че са въведени две допълнителни измерения:

-характер на отношенията, концептуализирани чрез дименсията близост - не-близост;

-значимост на ситуацията, в която се взимат моралните решения.

Първата деменсия открива пространство за осмисляне на моралното лицемерие в интерперсонален контекст, което е игнорирано от Батсън, като по този начин самото морално мислене и мотивация се осмислят в една по-разширена перспектива.

Втората деменсия поставя моралните избори в ситуации, които са значими и изостря опозиция за себе си срещу за другия, което открива възможности и за по-силни прояви на моралното лицемерие.

Така самият експериментален модел очертава по-разширени възможности за изследване на моралното лицемерие и сам по-себе си е вече принос, към осмислянето на този конструкт

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 128 страници в основния текст, който включва 14 таблици, 16 фигури и приложение. Структурата включва увод като въведение в изследователската тема, две глави, изводи и обобщения, заключение, използвана литература и приложения. Библиографията е със 156 заглавия. Самото изследване е структурирано в две части – теоретична, която представя основните концепти, около които се изгражда изследването и емпирична, която е представена от цели, задачи, хипотези, инструменти на изследването с подробно описание на психометричните характеристики и различните анализи, в контекста на формулираните хипотези. Представените анализи и изводи са представителни за усилията на докторанта и подкрепят верификацията на получените резултати.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

За оценката на едно дисертационно изследване могат да се приемат следните критерии:

-новост – собствен принос при решаването на изследователския проблем;

-научна ерудиция, изразена в обективността и коректността на представените идеи и възгледи при теоретичното разглеждане на темата и при обзора на литературните изследвания както и в подбора на методиките и анализа на емпиричните данни;

-подробно описание на методиките на изследването и на техните психометрични характеристики;

-коректно представяне на емпиричните данни като се използват статистически методи и анализи на резултатите;

-авторски приноси и препоръки, относно използването на резултатите от научните изследвания.

Приносите на Жанета Василева Ямалиева са съдържателно обобщени и отговарят на проведеното изследване. Като цяло бих искал да отбележа следните положителни моменти:

-Създаден е експериментален модел, чрез който изследването на моралното лицемерие се допълва с две нови измерения – значимост на ситуацията и междуличностните отношения, в контекста на които се осъществява взимането на морални решения.

-Представен е критичен теоретичен анализ на моралното лицемерие, който е разширен по посока на интерперсоналните отношения.

- Установени са отношенията между моралното лицемерие и моралния интегритет като конструкти на моралната мотивация.

- Установени са отношенията между моралното мислене и моралното поведение в контекста на моралното лицемерие в периода на преход към зрялост.

- Установено е разбирането за справедливост като морален принцип и връзката му с моралното поведение.

- Установени са разрывите в разбирането на справедливостта при взимането на морално решение.

Считам за особено ценен приноса свързан с отношението между консистентност и морално лицемерие. В много от концепциите за моралната идентичност консистентността е разглеждана като основополагащ белег за нейната зрялост. Резултатите от изследването проблематизират това разбиране, като отбелязват присъствия на консистентността и в ситуации, които поставят под въпрос наличието на моралността.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представените публикации са 5 и са изцяло в темата на дисертационния труд.

9. Лично участие на докторанта

Жанета Василева Ямалиева е реализирала самостоятелно цялото дисертационно изследване. Текстът, получените резултати и приноси са нейно лично дело.

10. Автореферат

Авторефератът съдържа основните постановки в дисертационния труд, резултатите и техния анализ. Считаю, че е адекватен на дисертационния труд и обективно отразява теоретичните анализи и основните резултати, представени в съдържанието на изследването.

11. Лични впечатления

Бих искал да отбележа, че Жанета Василева Ямалиева притежава задълбочени познания в изследвана област, съчетани с отговорност и с оригинален подход към емпиричното разглеждане на темата, което обогатява разбиранията върху моралното поведение и мотивация.

12. Препоръки за бъдещо използване

Предлагам основния текст на дисертацията да се разшири, като се наблегне върху връзките на моралното лицемерие с различните ориентации.

Заклучение

Дисертационният труд показва, че докторантката Жанета Василева Ямалиева притежава задълбочени познания по темата на дисертацията. Смятам, че кандидатката отговаря на условията и реда за присъждане на образователната и научната степен „доктор” по Закона за развитие на академичния състав в Република България, ППЗРАС, Правилника за развитие на академичния състав на ПУ . След изтъкнатите аргументи, както и на цялостната положителна оценка за извършеното дисертационно изследване, предлагам на научното жури да гласува положително и да присъди образователната и научна степен „доктор” на Жанета Василева Ямалиева, за което давам и своя утвърдителен вот.

26.04. 2019 г.

Изготвил рецензията:
/проф. Румен Стаматов/